

TRENING UMIEJĘTNOŚCI DLA DZIECI Z ZACHOWANIAMI PROBLEMOWYMI

Na podstawie książki: „Trening umiejętności dla dzieci z zachowaniami problemowymi”

Michael. L. Bloomquist

Część 1

CHARAKTERYSTYKA PROBLEMOWYCH ZACHOWAŃ I TRUDNOCI PRZYSTOSOWAWCZYCH U DZIECI

Problemowe zachowania i trudności przystosowawcze dziecka mogą mieć różne nasilenie: od normalnych chwilowych epizodów, do poważnych zaburzeń. Nawet łagodne problemowe zachowania i trudności przystosowawcze zasługują na uwagę, ponieważ nie można przewidzieć dalszego ich przebiegu. Cechy kluczowe są predyktorami końcowego wyniku rozwoju. Obecność jednej cechy kluczowej lub dwóch stanowi zapowiedź późniejszych problemów dziecka. Cechy kluczowe są przedmiotem interwencji, a celem interwencji jest redukcja tych cech.

Jak rozróżnić zachowanie dzieci z zachowaniem problemowym od dzieci z typowym zachowaniem?

Różnicę stanowią częstość i nasilenie przejawianych cech kluczowych, czyli np.: dziecko notorycznie jest nieposłuszne, przejawia zachowania agresywne.

Najczęściej występujące cechy kluczowe to:

Nadpobudliwość - dziecko nie potrafi usiedzieć w miejscu

Deficyt uwagi - dziecko łatwo się rozprasza i ma trudności z koncentracją, trudności pojawiają się podczas zadań wymagających wysiłku np.: zadanie matematyczne- wówczas dziecko nie potrafi zebrać w sobie energii i motywacji aby skupić się na zadaniu. Odrabianie zadań domowych może sprawiać wiele trudności.

Nieposłuszeństwo - zdarza się każdemu dziecku, natomiast niepokojące jest notoryczne kwestionowanie i lekceważenie poleceń dorosłych. Wysoki poziom nieposłuszeństwa może prowadzić do innych problemowych zachowań i trudności przystosowawczych.

Impulsywność - dziecko, zanim pomyśli już powie, przerywają czyjeś wypowiedzi, nie potrafią czekać na swoją kolej, rozpychają się w szeregu, mają problem z opanowaniem silnych emocji takich jak gniew lub frustracja. Sprawiają wrażenie beztroskich dzieci którym brakuje samokontroli.

Agresja - przyjmuje wiele form, jest to agresja fizyczna lub relacyjna.

Agresja fizyczna – można podzielić ją na agresję reaktywną i agresję proaktywną. Dziecko, które przejawia agresję **reaktywną** – w jednej chwili jest radosne, ale za moment może bić się na pięści, kiedy zostanie do tego sprowokowane. Ogólnie mówiąc to dziecko nie planuje odwetu, robi to automatycznie. Przeciwnieństwem jest dziecko wykazujące agresję **proaktywną** – będzie planowało odwet. Potrącone lub zaczepione, może nie oddać, natomiast będzie planować odwet w odpowiednim czasie.

Agresja relacyjna – polega na próbie nadszarpnięcia reputacji drugiego człowieka, czyni się to poprzez rozsiewanie plotek, kłamstw. Takie zachowanie ma na celu wyeliminowanie pewnych osób z grupy, poprzez ich deprecjonowanie, oraz zwrócenie na siebie uwagi.

Jaka jest różnica między myśleniem dziecka z zachowaniami agresywnymi, a dzieckiem nie wykazującym zachowań agresywnych?

Dziecko przejawiające zachowania agresywne relacyjnie lub reaktywne, ma skłonność do myślenia, że inne dziecko CELOWO robi coś negatywnego i dlatego w odpowiedzi muszą być agresywne.

Dzieci agresywne proaktywnie często uważają, że agresywne zachowania są najlepszym sposobem załatwienia sporów interpersonalnych.

Zachowania antyspołeczne - dziecko narusza powszechnie akceptowane standardy społeczne lub reguły zachowania, np.: kradnąc, niszcząc czyjąś własność, uciekając z domu, wagarując.

Zdarza się że dzieci nie czują wyrzutów sumienia z powodu popełnionych występków, nie dbają o uczucia innych, nie odczuwają lęku.

Zmienność nastrojów - każdy z nas odczuwa zmienność nastroju, jednak u niektórych występują skrajnie obniżony nastrój lub euforia. Obniżony nastrój przejawia się: smutkiem, zniechęceniem, brakiem nadziei, natomiast euforyczny nastrój przejawia się stanami maniakalnymi, drażliwością, pobudliwością. Mogą pojawiać się na przemian fazy depresji i manii.

Lęk - lęk działając w skrajnie nasilonym stopniu może działać obezwładniająco. Dziecko może mieć przekonanie, że codzienne zdarzenia są poza jego kontrolą, jest przekonane że spotka je coś bardzo złego. Katastroficzne myśli są nieracjonalne i niewspółmierne do tego co rzeczywiście się dzieje, lub może się zdarzyć. Dziecko może skarżyć się na przyspieszone bicie serca, duszności, napięcie mięśni, w towarzystwie innych dzieci może odczuwać silne pobudzenie.

Dziecko osiąga wyniki w nauce poniżej możliwości - niezdolność do wykorzystania swego potencjału może być spowodowana zaburzeniami rozwoju umiejętności szkolnych lub może być skutkiem ubocznym coraz większych zaległości w nauce.

Dziecko przejawia nieprzystawanie społeczne – ma trudności w nawiązywaniu przyjaźni. Brakuje mu umiejętności społecznych które umożliwiłyby im nawiązanie i podtrzymanie przyjaźni. Są to dzieci które:

- izolują się od innych
- są odrzucone przez rówieśników
- mają umiejętności społeczne ale wiążą się z antyspołecznymi rówieśnikami i wraz z nimi popadają w tarapaty.

Co tak naprawdę wpływa na zachowanie i przystosowanie dziecka? (tabela nr 1.2)

Tabela 1.2. Czynniki mające wpływ na zachowanie i przystosowanie dziecka

Sfera wpływu	Czynniki ryzyka związane z nieprawidłowym rozwojem	Zasoby i czynniki ochronne związane z prawidłowym rozwojem
Dziecko	<ul style="list-style-type: none"> • Problemowe zachowania i/lub problemy emocjonalne we wczesnym dzieciństwie^a • Słabe umiejętności społeczne • Trudności z nauką w szkole 	<ul style="list-style-type: none"> • Zdolność regulacji zachowania i emocji we wczesnym dzieciństwie • Dobre umiejętności społeczne • Rozwinięte umiejętności szkolne i sukcesy w nauce
Rodzic/rodzina	<ul style="list-style-type: none"> • Osobiste problemy rodzica • Problemy w sferze przywiązania lub więzi między rodzicem a dzieckiem • Brak zwyczajów lub rytuałów w rodzinie • Negatywne (wymuszające) interakcje między rodzicem a dzieckiem • Problemy i brak stabilności w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> • Bliska relacja ze zrównoważonym dorosłym • Wspierające i autorytatywne praktyki wychowawcze • Przewidywalne zwyczaje lub rytuały w rodzinie • Pozytywne interakcje między rodzicem a dzieckiem • Pozytywne i stabilne środowisko rodzinne
Grupa społeczna/rówieśnicza	<ul style="list-style-type: none"> • Odrzucenie przez dzieci wywierające pozytywny wpływ • Związki z dziećmi wywierającymi negatywny wpływ 	<ul style="list-style-type: none"> • Akceptacja ze strony dzieci wywierających pozytywny wpływ • Związki z dziećmi wywierającymi pozytywny wpływ
Spoleczność/spoleczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> • Ubóstwo • Problemy w sąsiedztwie • Przemoc i przestępczość w lokalnej społeczności • Negatywne oddziaływanie środków masowego przekazu (treści zawierające przemoc) 	<ul style="list-style-type: none"> • Uczęszczanie do efektywnych szkół • Bezpieczne i zorganizowane sąsiedztwo • Możliwości pozytywnego wpływu: zajęcia organizowane przez szkołę, organizację wyznaniową i ośrodek kultury • Pozytywne oddziaływanie środków masowego przekazu (treści pozbawione przemocy)

^a Wskazuje na możliwe podłoże biologiczne.

Przygotowała: Hanna Wosz-Tatara